

ASSOCIATE DEGREE: VOOR MEER RELAXED STUDEREN...

**vanuit mbo en havo naar Ad in een specifieke leerweg, stap voor stap...
mogelijkheden voor meer samenwerking en afstemming...
met kansen op meer 'geslaagden' en minder 'studiestress'...**

Aangekomen aan de andere kant van de jaarwisseling, in TwintigTwintig, wensen we iedereen die de PamflAd tot zich neemt, een goed, gelukkig en succesvol 2020. Het is een cliché maar ook nu ziet er weer naar uit dat er uitdagende zaken op het pad van onderwijsinstellingen gaan komen. En dat alle betrokkenen zich moeten gaan afvragen hoe daarmee om te gaan, wetende dat in vele lagen van de (inter)nationale gemeenschap 'onderwijs' als een 'allesomvattend' instrument wordt gezien voor het aanpakken van allerlei ontwikkelingen, voor de korte en ook de langere termijn.

Rol overheid

Wat vooral nu speelt is hoe 'we' ervoor kunnen gaan zorgen dat de huidige generatie studenten, maar ook degenen die de afgelopen tien jaar een hoger onderwijsdiploma hebben bemachtigd, weet om te gaan met de tumultueuze omstandigheden in onze economie, maatschappij en op de arbeidsmarkt. We hebben uiteraard de overheid die dit ook allemaal aanschouwt. Het lastige is dat er in ons land een ministerie voor 'onderwijs, cultuur en wetenschap' is.

Daarmee ligt de focus bij het uitzetten van een mogelijke strategie eigenlijk vooral op het formele onderwijs, dus op programma's waarbij op een directe wijze invloed kan worden uitgeoefend. Veel landen kennen ministeries alwaar onderwijs is gekoppeld aan vorming, jeugd, sociale aspecten, training, integratie en andere aspecten van de dynamische samenleving. Dat biedt heel andere kansen voor het uitzetten van strategische trajecten waarbij onderwijs een van de elementen is.

Flexibele leerwegen met delen van opleidingen

Zo wordt al geruime tijd door experts, wetenschappers en sociaal-economen gewezen op het belang van het kunnen volgen van flexibele leerwegen met inzet van korte opleidingen, relevante delen van programma's, trajecten voor certificaten en bedrijfsgerichte scholing - naast en in combinatie met het formele onderwijs. Dat is niet alleen nodig voor het 'levenlang ontwikkelen', maar ook voor jongeren die na het mbo en havo hun weg op de hogere niveaus willen gaan zoeken (vwo'ers laten we maar gewoon naar de universiteit gaan...).

Maar dan meer aandacht voor dualisering van het hbo

Tevens moet er met het oog daarop een optie in de wet komen voor het verder gaan dualiseren van leerwegen in het hbo. Duaal hbo bestaat al sinds het begin van deze eeuw maar heeft daarna nooit een echte make-over gehad, om nog beter te kunnen inspelen op mogelijkheden om de werkplek nadrukkelijk te gebruiken. En dan vooral met betrekking tot snelle veranderingen binnen functies en beroepen, zoals die vaak wel zijn terug te vinden binnen bedrijfsopleidingen, kortlopende scholingstrajecten en in-company-training.

Deze aanpak met 'higher apprenticeships (HAp)' waarbij die dynamische scholingsvormen en korte trajecten met certificaten een specifieke plek hebben in het programma en worden ingebracht door het werkveld en private aanbieders (denk ook aan Business Academies), biedt tevens de kans om verschillende soorten onderwijs met elkaar te combineren. Ook kunnen werkenden en jongeren die opteren voor certificaten, in een later stadium overstappen naar zo'n formele HAp-opleiding met allerlei vrijstellingen.

Meer aandacht voor de studiedruk

Het kan helemaal geen kwaad als zo'n duale en flexibele aanpak binnen het hbo onder de loep wordt genomen. Een prima reden is de aandacht die de positie van jongeren versneld heeft gekregen in de afgelopen periode. Het begon met signalen vanuit studentenorganisaties over 'toenevende spanning en druk', gevolgd door politici die er een herstart voor het ter discussie stellen van het leenstelsel aan koppelden. Vervolgens kwam OCW met uitkomsten van onderzoeken waaruit blijkt dat er nog geen sprake is van significante drukverhoging en er niet altijd een relatie is te leggen met puur het onderwijs op zich. Maar nu heeft Koning WA zich ook in de discussie gemengd en – mogelijk ook omdat er drie jongeren zijn die zich om hem heen bewegen – aangegeven zich zorgen te maken over de huidige generaties, met alle omstandigheden in onze maatschappij en economie waarvan niet alles vanzelf 'op groen' blijft staan in de nabije toekomst.

Zoeken naar oplossingen

Het leidt tot allerlei commentaren op de situatie die geldt voor studenten, en jongeren die zich aan het voorbereiden zijn op het hbo. Er zitten oproepen bij om op zoek te gaan naar minder kwetsbare leerwegen, maar niet om te gaan knabbelen aan de kwaliteit en ook niet aan het stelsel om de kansen voor bepaalde groepen te verminderen. Er mag best wat langer over studies worden gedaan, is ook een van de standpunten die worden ingenomen.

Een belangrijke hobbel die moet worden genomen, zo blijkt, is de wijze waarop nieuwe scenario's in een budget-verdeelmodel kunnen worden gegoten. Het huidige systeem ligt voor een heel groot deel vast, zodanig dat alleen al kleine aanpassingen tot veel onrust kunnen en ook zullen gaan leiden. Ook kan OCW in formele zin geen beroep doen op het combineren met andere financieringsbronnen buiten het ministerie om, bij andere ministeries, en zeker niet bij fondsen van werkgevers en -nemers, private regelingen en allerlei stimuleringsfondsen. Een vermenging van de formele aanpak met een marktgerichte benadering van leerwegen is daarmee vrijwel uitgesloten en komt niet vanzelf tot stand. Maar de discussies in die richting moeten wel worden aangezwengeld!

Eerst maar starten... met mbo/havo en de Ad

Wat dan wel? Misschien is het een goede gedachte om eerst maar eens binnen het systeem te kijken naar mogelijkheden om te komen tot het flexibiliseren van leerwegen, zonder de kansen op formele diploma's te verkleinen. Er kan worden gezien of daarmee de druk op het moeten presteren over een langere periode valt te verkleinen. Het ervaren van positieve prestaties kan daaraan bijdragen, los van de angst om met lege handen te blijven staan maar wel met een 'volle schuldenportefeuille' achter te worden gelaten.

De zaken die in zo'n gedachtegang kunnen worden meegenomen zijn:

- Er is het voornemen van OCW om het ontwerpen van keuzedelen binnen het mbo soepeler te kunnen laten verlopen – door snellere besluitvorming en het flexibeler ervan kunnen gebruiken binnen alle opleidingen.
- Er wordt in de regelgeving voor het mbo meer aandacht gevraagd voor de doorstroom naar een hoger niveau. Mbo-instellingen kunnen (moeten) derhalve meer beleid op dit punt gaan maken. Bij het ontwerpen van kwalificaties dient de doorloop naar een volgend niveau een eigen plaats te krijgen – dus ook van mbo-4 naar het hbo.
- De Ad-inschrijvingen stijgen nu zodanig snel dat hogescholen met een duidelijke aanpak rond de Ad kunnen gaan nadenken over het differentiëren naar doelgroep binnen de opleidingen.

Op basis daarvan zou OCW met andere betrokkenen eens kunnen gaan kijken of met inzet van bepaalde instrumenten en middelen een aantal leerwegen aantrekkelijk kunnen worden neergezet voor mbo'ers en havisten – ook als ze vastberaden zijn om werk te maken van het behalen van een bachelor- en mogelijk een mastergraad. Overigens besteden we tijdens de 2Daagse v.d. Beroepskolom op 8-9 oktober aan deze ontwikkelingen aandacht (let op de nieuwsbrieven).

Mogelijkheden doorlopende leerwegen

Hier die mogelijkheden op een rijtje om de doorlopende leerwegen naar de Ad een nieuwe en creatieve injectie te geven. Werk aan de winkel voor de overheid en aanverwante mee-denkers.

Mbo

- Zorg in het mbo voor een rijker aanbod aan Keuzedelen Voorbereiding Hbo, maar dan zowel voor de Bachelor als de Ad. Vul de KVH-Ad op een regionale wijze in, samen met het hbo.

- Stem de doorlopende weg mbo-Ad op elkaar af, met als standaard-onderdeel de KVH-Ad. Onderzoek de optie om delen op de mbo-locatie te doen.
- Neem in de KVH-Ad nadrukkelijk op: begeleiding, onderzoeken van gevolgen van keuzes (scenario's doornemen), oriëntatie, inclusief zaken als de studiekeuzecheck.
- Koppel dit keuzedeel aan de beroepspraktijkvorming, zodat er vanuit het mbo en de Ad contacten zijn met een bedrijf of organisatie. Bezie of bepaalde cursussen, in-company-trainingen en andere scholing voor werknemers tegelijkertijd zijn te volgen, en tevens zijn in te brengen bij de Ad-opleiding (dus toch een soort integratie van certificaten in een formeel programma).

Havo

- Onderzoek of er een soortgelijk keuzedeel voor havisten is te ontwikkelen en aan te bieden, mede om ook voor deze doelgroep de kans op een hbo-diploma te vergroten.
- Koppel dit keuzedeel aan de studiebegeleiding en het werk van het decanaat, zodat er een mogelijkheid is om de Ad meer zichtbaar te maken voor havisten die aan een praktische insteek de voorkeur geven. De schooldecaan kan tevens op basis daarvan gerichter adviseren.
- Definieer nauwkeurig de toelatingseisen, maar laat duidelijk merken dat het keuzedeel een 'must' is om te kunnen profiteren van de soepele aansluiting op de Ad-opleiding.

Ad-opleiding

- Zorg voor een aantal leerwegen binnen de Ad-opleiding, afgestemd op de instroom en de doorstroom:
  - * mbo-4 → Ad → arbeidsmarkt
  - * mbo-4 → Ad → resterende programma voor de bachelorgraad
  - * havo → Ad → arbeidsmarkt
  - * havo → Ad → resterend programma voor de bachelorgraad.
- Maak hierover duidelijke afspraken met de mbo- en havo-instellingen over de inrichting van de leerwegen. Daarbij weten de a.s. studenten wat de consequenties van bepaalde keuzes zijn en dat daaruit verplichtingen voortvloeien. Niet elke leerweg blijft al gaandeweg een optie en er kan niet 'zomaar' worden gewijzigd. In ruil daarvoor is de leerweg een vorm van maatwerk, met bepaalde 'piketpalen' en daarbij passende zekerheden.

Flexibiliteit is geen vrijblijvendheid

Zoals de afgelopen tijd dus steeds vaker is aangegeven door de overheid en andere (advies)organisaties, moet binnen het totale onderwijssysteem minder worden uitgegaan van vrijblijvendheid. Dat is wat anders dan flexibiliteit. Als bepaalde sectoren zoals het mbo, havo en hbo aan elkaar moeten worden gekoppeld om flexibele leerwegen en de daarbij behorende schakels mogelijk te maken, dienen er simpelweg over en weer zaken worden vastgelegd.

Zo houdt een structureel schakelmoment in het mbo in dat er consequenties zijn voor de aanpak in de Ad-opleiding. Gaat men in de Ad zorgen voor een goede doorstroom naar het resterende programma voor de bachelorgraad, dan mag worden verwacht dat de voorbereiding hierop ook in het mbo en het havo een aanvang neemt. Zo zijn er meer wederzijdse verplichtingen te definiëren.

A.s. studenten moeten zich hiervan gewaar worden, om meer zekerheid te hebben bij wat er te wachten staat, in samenhang met de kans op een minder stressvol moeten studeren. De studiebegeleiding is cruciaal en daarom is samenwerking tussen instellingen op dit punt vele malen belangrijker aan het worden (los van wat nu al wordt gedaan, ook met bovenstaande elementen). Met een landelijk samenwerking kunnen de 'good practices' in diverse regio's daarvoor worden gebruikt, om tot een structurele aanpak te kunnen komen.

De overheid heeft in de Strategische Agenda voor het Hoger Onderwijs en Onderzoek nadrukkelijk gemeld dat er geen tijd, ruimte, geld en andere bronnen zijn voor het grootscheeps overhoop trekken van het gehele systeem. Het gaat nu vooral om te kijken wat er zoal is opgebouwd en daarmee de structuur meer te optimaliseren. Voor de Ad is er evenwel nog steeds geen echte strategie ontwikkeld op nationaal niveau. Met bovenstaande mogelijkheden is zonder meer een aanzet te geven.